

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juli 1914 kl. 7 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 i anledning af herr Steffens motion nr 60 angående utredning om möjligheterna och sättet för åstadkommande av större ändamålsenlighet och rättvisa uti beskattningen till stat och kommun samt större planmässighet i den offentliga inkomsthushållningen över huvud.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 60, som hänvisats *Motionen.* till behandling av kammarens andra tillfälliga utskott, har herr Steffen hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om möjligheterna och sättet för åstadkommande av större ändamålsenlighet och rättvisa uti beskattningen till stat och kommun samt större planmässighet i den offentliga inkomsthushållningen över huvud, särskilt vad beträffar förhållandet mellan statlig och kommunal beskattning.

Motionären börjar med en erinran därom, av vilken vital betydelse för stat och kommun tillräckliga skatteinkomster vore och hur djupt skatteutgifterna ingrepe i de enskildas ekonomi, i samhällsklassernas förhållande till varandra och i hela folkhushållningens utveckling. Därför syntes det honom vara ett synnerligen märkligt och oroväckande missförhållande, att det existerande skattesystemet i hög grad saknade både planmässighet och stöd uti sorgfälligt genomtänkta och allmänt gillade principer om ändamålsenlighet och rättvisa samt att samma brister vore utmärkande för den från riksdag till riksdag fortgående ändringen eller tillbyggnaden av vårt skattesystem. Enligt motio-

närens mening vore detta ett system av vid olika tidpunkter, under påverkan av skilda tidsförhållanden, åskådningar och ekonomiska klassintressen uppkomna tillfällighetsskapelser och kompromissprodukter. Huruvida dessa bildade ett *helt* av tillräcklig planmässighet och ändamålsenlighet och hur skatterättvisans krav blivit tillgodosedda inom detta osystematiskt hopkomna konglomerat av direkta och indirekta skatter till stat och kommun, det hade statsmakterna näppeligen någonsin givit sig tid att så lugnt och grundligt besinna, som frågans utomordentliga vikt uppenbarligen krävde.

Utgående från riktigheten av denna uppfattning, anser motionären, att någon gång måste dock en sådan den stats- och kommunalfinansiella självbesinningens och principprövningens stund komma; ty ofantliga ekonomiska värden och fundamentala sociala rättfärdighetskrav vedervägades genom oändamålsenliga och orättvisa skatteförhållanden; och staten ginge genom dessa miste om både ekonomiska och moraliska krafter, som kunde bli av avgörande betydelse för hela dess framtid.

Det vore för allmänt känt, hur ofantligt stats- och kommunalutgifterna för olika ändamål tilltagit just under de sista årtiondena och huru en snabb, fortsatt ökning vore att emotse, för att man här skulle behöva dröja länge vid denna sida av saken. Lika bekant vore skattemedlens, trots statens och kommunernas egen inkomstbringande affärsverksamhet, ännu alltjämt avgörande betydelse för den offentliga inkomsthushållningen.

Motionären förmenar, att rätta stunden för den av honom åsyftade generalrevisionen av vårt statliga och kommunala skattesystem och, i sammanhang därmed, av vår offentliga inkomsthushållning över huvud måste nu anses vara inne, alldenstund vi, efter det skatteprovisorium, som värnskatten torde komma att innebära, hade att emotse omläggningar och ökningar särskilt av den direkta beskattningen till staten.

Motionären söker därefter med tillhjälp av finansstatistiken belysa *dels* vårt närvarande statliga och kommunala skattesystems byggnad och ekonomiska verkningar samt utvecklingstendenser under de sista årtiondena och *dels* vad han förmenar vara tecken till en viss oklarhet i uppfattningarna, även inom riksdagen, vad dessa frågor beträffar.

Till slut framhåller motionären som sin mening, att en för alla praktiska skattepolitiska ändamål tillräckligt omfattande och exakt utredning om *skattetrycket* inom de viktigaste samhällsklasserna torde vara fullt möjligt att utföra, samt att de redan påbörjade eller nyss avslutade utredningarna på det skattepolitiska området ingalunda överflödiggjorde

den allmänna undersökning, som han åstundade, men väl komme att mycket avsevärt underlätta denna.

Den praktiska nyttan av den av motionären begärda utredningen skulle, enligt hans mening, ligga dels däri, att åtskilliga betydelsefulla skattepolitiska tvistefrågor erhöles den sakliga belysning, som de nu saknade av brist på utredning, samt dels däri, att de ekonomiska fel och sociala orättvisor, som sannolikt vidlåde vårt närvarande skattesystem, skulle bliva icke blott sakligt belysta utan även belysta på ett sätt, som innebure den bästa vägledningen till deras avhjälpande.

Väl må medgivas, att det nu tillämpade skattesystemet i vårt land lider av brister och ojämnheter i fråga om skattetrycket. Härvidlag torde de föräldrade kommunala beskattningsförhållandena framträda mest ofördelaktigt. Det synes dock utskottet oemotsägligt, att ingen skatte-lagstiftning, den må grunda sig på den mest uttömmande och omsorgsfullt förda statistik och vara utarbetad med den möjligast tänkbara noggrannhet och objektivitet, någonsin skall kunna åstadkomma full rättvisa eller sägas besitta en bestående planmässighet.

Det kan därför med skäl ifrågasättas, huruvida en vittgående utredning, sådan som motionären påyrkat, skulle kunna medföra en förändring i de nuvarande skatte- och statsfinansiella förhållandena därhän, att därmed vunnes större planmässighet och rättvisa i skattesystemet och inkomsthushållningen, än som kan ernås genom det reformarbete, statsmakterna utfört och alltjämt fortsätta för att inom beskattningsväsendet söka tid efter annan med hänsyn till de mångfaldiga, alltjämt växlande och skiftande förhållanden, som öva inflytande på de statliga och kommunala finanserna, rätta uppkomna missförhållanden och befordra en sund utveckling av finanspolitiken.

Utskottet vill därför till en början framhålla, att ehuru nog en utredning av den art, motionären åsyftat, skulle äga ett teoretiskt och vetenskapligt intresse, om dess resultat slutligen komme att framläggas i form av en nationalekonomisk eller skattepolitisk handbok, dess praktiska betydelse i någon väsentlig grad likväl torde böra starkt ifrågasättas.

Och även under förutsättning att man genom en dylik undersökning på det finansiella området skulle vinna praktiskt värdefulla och för det finanspolitiska lifvet användbara resultat och den därför vore önskelig, anser utskottet likväl, att tidpunkten för påbörjandet av en dylik nu är olämplig.

*Utskottets
utlåtande.*

I kungl. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910 äga vi i fråga om de direkta skatterna en modern och på de mest omfattande utredningar grundad skatteförfattning, vars verkningar knappast blivit till fullo prövade, då tillämpningstiden varit allt för kort härför. Och inom finansdepartementet pågå för närvarande flera utredningar rörande betydelsefulla finansiella frågor. I detta sammanhang kunna påpekas de utredningar, som där överlämnats åt värdestegringsskattesakkunniga, kommunalskattesakkunniga, vägskattesakkunniga, tobaksskattesakkunniga, trustsakkunniga, sakkunniga för utredning angående lättnader för kommuner vid upptagande av lån, sakkunniga för utredning rörande statens och kommunernas skuldsättning m. fl. samt de stora finansstatistiska undersökningar, som under aktuarien Flodströms ledning alltjämt pågå i departementet. Den inom socialstyrelsen planerade dyrtidsutredningen torde även i viss mån tjäna att gagna de syftemål, motionären avsett med en utredning rörande skattetrycket. Vad beträffar de kommunalskattesakkunnige, torde de arbetsresultat, vilka från dem inom de närmaste åren äro att förvänta, till stora delar öfverflödiggöra den av motionären föreslagna utredningen. Vid behandlingen av den omfattande frågan om de kommunala skatteförhållandena kommer givetvis icke blott att uppdragas vissa gränslinjer mellan de statliga och kommunala beskattningsområdena utan även att utredas vidlyftiga frågor rörande skattepolitiken överhuvud.

Vårt skattesystem är alltså i flera avseenden antingen nyligen omreglerat eller ock för närvarande under behandling av sakkunniga eller annorledes. Att nu verkställa en hela skatteproblemet omfattande utredning vid sidan av de pågående undersökningarna synes utskottet därför olämpligt. Om en vittomfattande till praktiska resultat ledande utredning av ifrågavarande slag skall kunna utföras, synes den böra byggas på grundvalen av de stora arbetsresultat, som inom de närmaste åren torde framgå av det forcerade arbetet inom finansdepartementet rörande de finansiella frågorna. Och vad motionären till stöd för sin åsikt om den närvarande tidpunktens lämplighet för den föreslagna utredningen anfört beträffande värnskatten torde såsom skäl för företagande av undersökningen ej böra vinna avseende, då frågan om vidtagandet av en dylik beskattningsåtgärd ännu ej blivit av riksdagen behandlad.

I detta sammanhang vill utskottet även erinra om bevillningsutskottets avstyrkande betänkande, nr 6, i anledning av friherre Palmstiernas m. fl. inom andra kammaren vid nu pågående riksdag väckta motion,

vari bland annat hemställt om utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte utvecklas i riktning mot frihandel, samt om herr K. G. Karlssons m. fl. i anledning av motionen avgivna reservation med yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande verkställande av en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar. De åsikter, som i sagda betänkande kommit till uttryck och föranlett motionens ävensom reservationens avslående, beröra frågor, som på det närmaste sammanhånga med herr Steffens nu ifrågavarande motion och förtjäna att här omnämnas.

Rörande möjligheten att utföra en utredning av i herr Steffens motion angivet slag nödgas utskottet ställa sig mycket tvivlande. Då begränsningen och planläggningen av uppgiften svårligen kunna i förväg angivas utan måste överlämnas åt vederbörandes omdöme, torde det vara ytterst svårt, för att ej säga omöjligt, att finna den eller de personer — en större kommitté för verkställande av utredningen torde ej hava åsyftats — åt vilka man med utsikt till uppnående av fullt objektiva resultat, som skulle vinna allmännare gillande, kunde överlämna ett dylikt uppdrag.

Vid behandlingen av förevarande motion har utskottet med hänsyn till vad ovan andragits ej ansett sig böra ingå på en granskning av de olika exempel och statistiska utredningar rörande det nu tillämpade skattesystemet i vårt land, som motionären till belysande av sitt påstående om planlösheten och orättvisan i beskattningen anført.

Utskottet får sålunda hemställa,

att herr Steffens förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 juli 1914.

På utskottets vägnar:

FABIAN DE GEER.

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet hava närvarit: herrar friherre *Fab. De Geer*, *Danström*, *Steffen*, greve *Spens*, *Österberg*, *Klefbeck* och *Tisell*.

Reservation

av herr *Steffen*, med vilken herr *Klefbeck* instämt:

Utskottet medger, »att det nu tillämpade skattesystemet i vårt land lider av brister och ojämnheter i fråga om skattetrycket», men förmenar, att ingen skattelagstiftning »någonsin skall kunna åstadkomma *full* rättvisa eller sägas besitta en *bestående* planmässighet.» (Kursiveringen är min egen.)

Detta är ju självklart. Men icke följer därav, att den av mig föreslagna »vittgående utredningen» skulle sakna förmåga att giva oss upplysningar, som kunde föranleda *viktiga förbättringar*, vilka aldrig kunna komma till stånd utan just denna mera »vittgående utredning».

Utskottet hänvisar på, att ett skattepolitiskt reformarbete nästan ständigt fortgår, samt att detta alltid förberedes genom vidlyftiga utredningar. Detta har ju äfven jag starkt framhållit. Men utskottet förbiser den stora skillnaden mellan sådan reform och utredning *styckvis* och den av mig föreslagna utredningen av vårt finanssystems byggnad och verkningar såsom *ett helt*.

Utskottet anser, att den »praktiska betydelsen» av denna senare slags utredning »bör starkt ifrågasättas», men ger intet skäl för detta, enligt min mening fullständigt obefogade påstående. Att statens och kommunernas många olika metoder att förskaffa sig inkomster *öva ett betydelsefullt inflytande på varandra* och på *alla medborgares privata ekonomi* kan ju icke bestridas. Hur kan det då sakna *praktisk* betydelse att utreda, hur härmed sig verkligen förhåller? Den teoretiska behållningen må bli klen. Men den praktiska kan näppeligen utebli.

Vad utskottet yttrar angående den *närvarande* tidpunktens olämplighet för den av mig ifrågasatta utredningen gäller ingalunda särskilt denna tidpunkt, utan *varje* tidpunkt, då det ju icke kan tänkas att arbetet med vår finanshushållnings vidare utveckling någonsin *avstannar*. Invändningen kan således godtagas blott av dem, som *sakna den goda viljan* att övervinna de svårigheter, som *alltid* möta vid en större finanspolitisk utredning.

Vad beträffar särskilt kommunalskattesakkunniges pågående utredning, är det alldeles klart, att denna lika litet som någon annan pågående utredning, fyller det krav på *allsidighet*, som är kärnan i min hem-

ställan. Den av mig ifrågasatta utredningen skulle *icke göra om igen*, vad som utträttas eller utträttats inom de nu pågående eller nyligen avslutade finansstatistiska utredningarna, utan, vid sidan av en massa nödiga kompletteringsarbeten, *till ett översködligt helt sammanarbete deras resultat*.

Utskottets omnämmande av vissa tullmotioner vid innevarande riksdag ger visst fog för misstanken, att utskottet, uti första-kammarmajoritetens kända motvilja för en undersökning av tullsystemets verkningar i vårt land, söker *ett stöd* för sin hemställan om avslag på min begäran om en undersökning av *hela* vårt finanssystems byggnad och verkningar. Jag måste dock i detta sammanhang framhålla, att jag tänkt mig, och i min motion påyrkat *allenast ett möjligast opartiskt framläggande av rena fakta*, ur vilka de olika politiska partierna sedan må draga sina olika slutsatser på ett *sakligt* mera grundat sätt än som nu är *möjligt*.

Vad utskottet yttrar om nära nog omöjligheten att erhålla »fullt objektiva resultat» i följd av svårigheten att finna en tillräckligt opartisk utredare av frågan, så måste jag energiskt taga avstånd från sådan, för svensk statistisk forskning föga smickrande pessimism. För min del skulle jag med lugn se, att den av mig begärda utredningen anförtroddes åt den konservativaste och skyddstullsvänligaste av våra *för uppdraget kompetenta* statistiker. Saklig utredning och partipolitik äro skilda ting.

Slutligen får jag påpeka, att utskottet med tystnad förbigår den viktiga omständigheten, att mitt utredningskrav omfattar även de övriga områdena av den offentliga inkomsthushållningen, utom skattesystemet.

Då utskottet sålunda, enligt min mening, *icke* på minsta sätt med sakskaäl eller sund teori *styrkt* sin hemställan om avslag på min motion, får jag, med hänvisning till motiveringen i motionen, hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville an- hålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning om möjligheterna och sättet för åstadkommande av större ändamålsenlighet och rättvisa uti beskattningen till stat och kommun samt större planmässighet i den offentliga inkomsthushållningen över huvud, särskilt vad beträffar förhållandet mellan statlig och kommunal beskattning.